

Den Haag

ADVIEZEN – Welstands- en Monumentencommissie 1

Gemeente Den Haag, 22 februari 2023

Locatie:

Spui C01.09

Aanwezig:

Marc Reniers	Voorzitter
Alexander Pols	Lid
Franz Ziegler	Lid
Joris Molenaar	Lid
Philomene van der Vliet	Lid
Wijnand Galema	Lid

Secretaris:

Sander van der Ven

A. HAMERSTUKKEN

De commissie is akkoord gegaan met de adviezen uit de ter plekke voorgelegde hamerstukkenlijst(en):

Hamerstukkenlijst A voor vaststelling op 22 februari 2023

B. INGEKOMEN BOUWPLANNEN

De commissie heeft over onderstaande plannen geadviseerd. De adviezen zijn ter plekke vastgesteld.

1 Loevesteinlaan 655 t/m 881A

Wcie 20230222/202224868

Bouwen: het veranderen van de woningen Loevesteinlaan 655 tot en met 881A (Lannoy-toren) door het verduurzamen en het aanpassen van de gevels.

Niet akkoord

Het bouwplan is getoetst aan de Welstandsnota.

De commissie adviseert in beginsel positief over de aanpak van het appartementengebouw, die mooi gebaseerd is op het oorspronkelijke ontwerp en belangrijke kwaliteiten van dit ontwerp herstelt. De uitwerking is onvolledig en maakt op onderdelen de ontwerputgangspunten onvoldoende waar.

Dat de entrees en de trappenhuizen geen deel uitmaken van het bouwplan maakt het plan een gemankeerd plan. Het uitsluiten of uitstellen van delen van het gebouw zorgt ervoor dat het gebouw zijn samenhang verliest.

De commissie maakt bezwaar tegen het verdwijnen van de in de kopgevel doorstekende balkons. De openingen in de gevel en de balkonranden zijn belangrijk voor de compositie van de kopgevels.

De commissie vraagt de verschillende in de materialisering van de gevels aan te zetten. Bijvoorbeeld het stucwerk dat nu overal dezelfde structuur heeft, ongeacht de functie van het betreffende onderdeel in de compositie/hiërarchie van de gevel. Daarnaast mist de commissie (de uitstraling van) grindbeton in de plint en realiseren de steenstrips in de borstweringen niet de gesuggereerde eenduidige vlakvulling.

Detailering van de ventilatieroosters in de puien en de aansluitdetails van de verschillende gevelonderdelen ontbreken. De kleur- en materiaalstaat moet worden uitgewerkt met texturen en kleurnummers.

2 Prins Willemstraat 13A

Wcie 20230222/202312433

Bouwen (beginselaanvraag): het gedeeltelijk veranderen en vergroten van de winkel Prins Willemstraat 13A tot winkel en twee woningen.

Akkoord

Het beginselplan is getoetst aan de Welstandsnota.

De commissie constateert dat naast het ontwerp aan de Roerstraat de invulling van de begane grond aan de Prins Willemstraat (het souterrain aan Roerstraat) is aangepast. Hier blijft de winkelfunctie behouden. Het voorstel bestaat nu uit twee woningen aan de Roerstraat met een buitenruimte op het dak van de winkel.

De hoofdopzet van een laag met een kap past goed in deze gevelwand, net als de metselwerkarchitectuur. De symmetrie, de verholten goot, de doorgezette kopgevels en de goed geproportioneerde dakkapellen maken een in zichzelf samenhangend blokje dat zich vanzelfsprekend in de omgeving voegt.

Voor de uitwerking naar bouwplan is een precieze en voor de gekozen architectuur geëigende uitwerking belangrijk. Ook vraagt de commissie aandacht voor de dakkapel op het achterdakvlak die nu zeer fors is en de kap(vorm) overtreft. Een dakkapel of dakkapellen in de dakvoet is mogelijk, maar kleiner.

3 Prinsegracht 2

Wcie 20230222/202219697

Bouwen/Cultuurhistorie: het in- en uitwendig veranderen van de kelder en begane grond van de horecagelegenheid Prinsegracht 2.

Akkoord

Het bouwplan is getoetst aan de Welstandsnota en beoordeeld in het kader van de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

Op 14 december 2022 heeft de commissie positief geadviseerd over de voorgestelde gevelwijzigingen met daarbij de vraag een definitief kleurvoorstel gebaseerd op een kleuronderzoek op een later moment voorgelegd te krijgen. De commissie herhaalt deze vraag.

4 Prinsegracht 2

Wcie 20230222/202219697

Monument: het in- en uitwendig veranderen van de kelder en begane grond van de horecagelegenheid Prinsegracht 2.

Akkoord

Op 14 december 2022 heeft de commissie positief geadviseerd over de voorgestelde interieur- en gevelwijzigingen, met een opmerking over de vormgeving van de nieuwe entresol, een vraag over de oorspronkelijke bovenlichten en een vraag over de kleurstelling.

De vormgeving van het hekwerk van de entresol sluit nu mooi aan op de constructie, waardoor een overtuigend geheel ontstaat. De oorspronkelijke bovenlichten blijken niet te

handhaven en de vraag een definitief kleurvoorstel gebaseerd op een kleuronderzoek op een later moment voorgelegd te krijgen, herhaalt de commissie.

5 Scheveningseweg 82

Wcie 20230222/202311650

Bouwen/Cultuurhistorie: het realiseren van 16 appartementen ter plaatse van het gedeeltelijk te slopen kantoorgebouw Scheveningseweg 82.

Niet akkoord

Het bouwplan is getoetst aan de Welstandsnota en beoordeeld in het kader van de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

Op 18 mei heeft de commissie het beginselontwerp voor een nieuwe appartementengebouw ter plaatse van het te slopen kantoorgebouw en met gebruikmaking van de parkeerkelder van dat kantoorgebouw geaccordeerd. Daarbij heeft zij zes aandachts- en verbeterpunten voor de uitwerking naar bouwplan benoemd.

Aan het ontwerp wordt met zorg gedetailleerd, maar de uitwerking van het gebouw en de buitenruimte daaromheen is nog onvolledig. Daarnaast komen niet alle details logisch voort uit de architectuur, lijken zij meer pragmatisch dan integraal uitgewerkt. De kapverdieping oogt onrustig en is daardoor te weinig een neutrale beëindiging van het gebouw.

De commissie mist de uitwerking van delen van de gevel, mist het ontwerp voor de buitenruimte en constateert dat niet alle ingediende tekeningen overeenkomen met gemaakte keuzes, bijvoorbeeld de kleurstelling van het metselwerk.

In het dak zijn te veel verschillende openingen toegepast. In het bijzonder de rechthoekige opening boven de entreepartij stoort. Deze lijkt later toegevoegd en verzwakt de entreepartij. De commissie pleit voor één principe van openingen/uitsparingen. Ook vraagt zij aandacht voor de hekwerken. Is een schuin spijlenhek de meest logische oplossing in de kap?

De vele rollagen en bogen maken een harde steen essentieel. De commissie vraagt hier zorgvuldig naar te kijken.

De betrokkenheid van een landschapsarchitect voor de buitenruimte rondom het gebouw juicht de commissie toe. Het buitenruimteontwerp, de uitwerking daarvan en de integratie in de bouwkundige tekeningen ontbreken.

6 Spui 3, Grote Marktstraat 48 en Spuistraat 63

Wcie 20230222/202218300

Bouwen/Cultuurhistorie: het veranderen van de winkels Spui 3, Grote Marktstraat 48 en Spuistraat 63 tot onderwijs-, kantoor- en overige gebruiksfuncties, het maken van vides, het plaatsen van liften en trappen, het gedeeltelijk vervangen van de kozijnen en het vergroten door het maken van nieuwbouw aan de Spuistraat.

Niet akkoord

Het bouwplan is getoetst aan de Welstandsnota, aan het Beeldkwaliteitsplan Spuistraat en Vlammingstraat en beoordeeld in het kader van de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

De gevel aan het Spui en het linker deel van de gevel aan de Spuistraat zijn beschermde monumenten. Eerder is, in een andere vergunningaanvraag, de restauratie van deze gevels geaccordeerd. De winkelpuien in deze gevels worden vernieuwd, maar zijn in deze aanvraag onvoldoende uitgewerkt om de inpassing in de monumentale gevels te kunnen beoordelen.

De commissie maakt bezwaar tegen de toevoegingen boven de historische gevel aan het Spui. Ofschoon deze terug liggen ten opzichte van de straat, worden zij een zichtbaar onderdeel van het beschermde gevelbeeld. Het terras op de zesde verdieping, de uitbreiding van deze verdieping en de nieuwe gevelbekleding verstoren de verhoudingen. De historische gevel heeft een duidelijke beëindiging. De (bestaande) elementen daarboven moeten onopvallend/ondergeschikt zijn. De toevoeging van een terras met een glazen balustrade, het naar voor brengen van de gevel van de zesde verdieping en het bekleden van die gevel met metselwerk benadrukken het deel boven de oorspronkelijke beëindiging juist.

In de linker zijgevel van de gevel aan het Spui worden grotere vensters geplaatst. Om de historie van het pand te tonen pleit de commissie voor behoud van de bestaande bovenlichten en het toevoegen van gevelopeningen met een eigentijdse invulling daaronder, zoals wordt voorgesteld op de begane grond. In deze gevel pleit de commissie voor behoud van de vm. liftopbouw.

Het rechter deel van de gevel aan de Spuistraat wordt vernieuwd. De voorgestelde geleding – horizontaal tot een rij panden en verticaal van pandbrede winkelpui naar twee naar drie vensters – en de voorgestelde stevige architectuur passen in de winkelstraat. Het detail van de hardstenen plint ontbreekt nog. De gevel aan de Voldersgracht is meer gesloten, wat goed aansluit bij de bebouwingsstructuur en de hiërarchie van gevels.

Van de aanpak van de gevel boven en achter de Spuistraatgevel komen de plattegronden, doorsnede- en geveltekeningen niet met elkaar overeen.

Het voorstel voor het inpakken van de gevels achter de monumentale straatgevels is zorgvuldig. De commissie vraagt aandacht voor de detaillering van de waterslagen van de 'voorzetgevels'. Een verwijzing naar de oorspronkelijke afgeschuinde waterslagen is interessant, maar de nieuwe waterslagen moeten dezelfde robuuste uitstraling hebben en vervuiling van de onderliggende gevel moet voorkomen worden.

De informatie over nieuwe installaties op het dak is onvoldoende duidelijk om de invloed op de onderliggende bebouwing en de omgeving te kunnen beoordelen.

7 Spui 3, Grote Marktstraat 48 en Spuistraat 63

Wcie 20230222/202218300

Monument: het veranderen van de winkels Spui 3, Grote Marktstraat 48 en Spuistraat 63 tot onderwijs-, kantoor- en overige gebruiksfuncties, het maken van vides, het plaatsen van liften en trappen, het gedeeltelijk vervangen van de kozijnen en het vergroten door het maken van nieuwbouw aan de Spuistraat.

Niet akkoord

De gevel aan het Spui en het linker deel van de gevel aan de Spuistraat zijn beschermde monumenten. Eerder is, in een andere vergunningaanvraag, de restauratie van deze gevels geaccordeerd. De winkelpuien in deze gevels worden vernieuwd, maar zijn in deze aanvraag onvoldoende uitgewerkt om de inpassing in de monumentale gevels te kunnen beoordelen.

De commissie maakt bezwaar tegen de toevoegingen boven de historische gevel aan het Spui. Ofschoon deze terug liggen ten opzichte van de straat, worden zij een zichtbaar onderdeel van het beschermde gevelbeeld. Het terras op de zesde verdieping, de uitbreiding van deze verdieping en de nieuwe gevelbekleding verstoren de verhoudingen. De historische gevel heeft een duidelijke beëindiging. De (bestaande) elementen daarboven moeten onopvallend/ondergeschikt zijn. De toevoeging van een terras met een glazen balustrade, het naar voor brengen van de gevel van de zesde verdieping en het bekleden van die gevel met metselwerk benadrukken het deel boven de oorspronkelijke beëindiging juist.

8 Steenzicht 16 t/m 32 en Het Zicht 2 t/m 37

Wcie 20230222/202221099

Bouwen: het bouwen van 2 woongebouwen (project Steenzicht AB) met 220 woningen en 2 stallingsgarages met 112 parkeerplaatsen, het aanleggen van 2 in- of uitritten (blok A en B), het plaatsen van fietsnietjes en het plaatsen van erfafscheidingen ter plaatse van de te slopen woningen Steenzicht 16 tot en met 32 en Het Zicht 2 tot en met 37.

De beoordeling van dit bouwplan is uitgesteld.

9 Stuwstraat 2 t/m 72

Wcie 20230222/202218665

Bouwen (beginselaanvraag): het bouwen van 68 appartementen met bergingen ter plaatse van de te slopen woningen en horecagelegenheden Stuwstraat 2 tot en met 72 (Molenweide).

Niet akkoord

Het beginselplan is getoetst aan de Welstandsnota.

Het huidige appartementenblok is het enige nog oorspronkelijke blok in dit deel van de wijk. Een ontwerp voor de vervanging van dit blok zou inspiratie moeten halen uit de (oorspronkelijke) kwaliteiten en zou een verbetering moeten zijn van de huidige situatie. Van het huidige blok zijn onder meer de geleding, de hoekoplossing en de kopgevels

karacteristiek. Daarnaast zou een ontwerp gebruik moeten maken van de kwaliteiten van de locatie. Het blok is gericht op een park.

Deze uitgangspunten ziet de commissie niet in het schetsontwerp. De plint is geen basement voor de verdiepingen en gaat geen relatie aan met de omgeving. In het linker deel bevinden zich balkons op maaiveldniveau aan de straat, het middendeel is gevuld met bergingen en in het rechter deel liggen slaapkamers aan de straat. De commissie vraagt een fundamenteel andere opzet, met woningen die op het park gericht zijn. Dit vraagt woonfuncties en entrees aan de straat en een gezicht naar de straat. Bergingen kunnen – in combinatie met een collectieve fietsenstalling op de begane grond – in de woningen intern worden opgelost.

Ook de kopgevels en de beëindiging van het blok reageren onvoldoende op de omgeving. Het blok is niet overhoeks ontworpen. De bovenzijde maakt het blok onnodig zwaar doordat het gevelontwerp is doorgestapeld en eindigt met uitkraging, waar het huidige blok beëindigd wordt door een kap en bij de nieuwbouw in de directe omgeving een kapverdieping wordt gesuggereerd.

Het binnenterrein is nu ontworpen als restruimte. Dit kan en zou moeten bijdragen aan de (woon)kwaliteit door het zoveel mogelijk voorkomen van parkeerplaatsen en een goede groene inrichting.

10 Veenweg 202

Wcie 20230222/202218528

Bouwen (beginselaanvraag): het oprichten van een woning nabij de woning Veenweg 202, het herverkavelen van het perceel Veenweg 202, het slopen van de schapenschuur en het toebedelen van de bestaande werkplaats en garage tot het bouwperceel van de nieuwe woning.

Niet akkoord

Het beginselplan is getoetst aan de Welstandsnota.

De locatie van de nieuwe woning is een ingewikkelde kavel in een bijzondere en kwetsbare omgeving. De woning is zowel een toevoeging aan de bestaande (hoofd)bebouwing op het perceel, als een toevoeging aan het historische lint. Bovendien grenst de nieuwbouw aan het groen van de monumentale hoeve 'Oranjestein'. Het ontwerp van de nieuwe woning moet zich verhouden tot deze context.

Het getoonde schetsontwerp doet dat nog onvoldoende. De woning staat te dicht op de weg, heeft geen duidelijk gezicht naar de weg, is onvoldoende één volume en maakt onvoldoende een ensemble met het bestaande hoofdhuis.

De commissie suggereert een heldere, alzijdige kapvorm als bepalend element en een eenduidige, alzijdige vormgeving. Een scherp gekozen volume zou de vormgeving moeten bepalen. De architectuur daarvan een afgeleide.

De commissie vraagt aandacht voor de aanwezige bomen. Bouwen in de kroonprojectie van de bomen moet zoveel mogelijk vermeden worden.

11 Weteringkade 118A

Wcie 20230222/202219628

Bouwen: het bouwen van een woongebouw met 5 appartementen ter plaatse van de woning Weteringkade 118A.

Niet akkoord

Het bouwplan is getoetst aan de Welstandsnota.

Eerder heeft de commissie ingestemd met de architectuur van dit appartementenblokje en daarbij aangegeven dat deze architectuur een precieze uitwerking vraagt. De nu getoonde uitwerking is nog onvoldoende precies. De architectuur wordt nog niet waargemaakt.

Het metselwerk is bepalend en vraagt een 1/20 uitwerking. Wild verband past niet. Vlakken, banden en verbijzonderingen moeten gedetailleerd worden. De betonnen ornamenten zijn vreemd geplaatst. Zij suggereren een constructieve functie, maar bijvoorbeeld de bovenste ornamenten 'dragen' geen kolom maar een veld.

Ook de industriële puien zijn bepalend en vragen een steellook. Daarnaast is de dikkere regel van de te openen delen oneigenlijk in dit type pui.

De deuren op de begane grond – de appartementenentree en de deur naar de steeg – onttrekken zich aan de architectuur. Zowel de suggestie van een opgeklampte deur als de uitwerking (een plaat in een aluminium kader) past niet.

Een natuurstenen plint kan, maar moet robuuster gedetailleerd. Ook het iets optrekken van het natuursteen kan bijdragen aan een robuustere uitstraling.

12 Weteringkade 130

Wcie 20230222/202114410

Bouwen (beginselaanvraag): het bouwen van een woongebouw met 26 appartementen en kantoorruimte op de begane grond ter plaatse van het te slopen bedrijfsruimte Weteringkade 130.

Akkoord

Het beginselplan is getoetst aan de Welstandsnota.

De commissie heeft eerder ingestemd met de hoofdopzet van dit beginselplan: een optopping van het bestaande tweelaagse gemetselde gebouw met vier lagen in een (andere) industriële vormgeving. De toen benoemde aandachts- en verbeterpunten zijn goede opgelost.

De oorspronkelijke indeling van de puien en vensters van het bestaande gebouw is gevonden en keert terug.

Behoud van de bestaande garage links aan de Weteringkade versterkt het concept van een toevoeging die in het bestaande gebouw klikt. Een kozijnindeling als het bestaande gebouw verzwakt dit concept.

Voor de uitwerking naar bouwplan is een bij de industriële uitstraling passende en precieze detaillering essentieel. Het raster van de gevel vraagt een scherp principe en alle onderdelen – bijvoorbeeld de knik in de gevel aan de Weteringskader en de pinakels – moeten meedoen in dat principe.

De vergroening van de dakranden en (andere) natuur- of klimaatinclusieve moeten een integraal onderdeel van het gebouwoontwerp worden.

Marc Reniers

Voorzitter Welstands- en Monumentencommissie